

АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ТА ДОСЛІДНО-КОНСТРУКТОРСЬКИХ РОБІТ

Гаєвська Н.М.

Зайченко В.І.

ДерждорНДІ

Мета даної статті – дати детальну характеристику елементам собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт.

Досягти поставленої мети можливо через вирішення ряду завдань:

1. Визначення поняття “науково-дослідна робота”.
2. Визначення поняття “Собівартість”.
3. Визначення головного фактору, що лежить в основі собівартості.
4. Економічний аналіз витрат собівартості НДДКР.

До науково-дослідних та дослідно конструкторських робіт (далі НДДКР) належать науково-дослідні, проектні, конструкторські, технологічні роботи та послуги, створення дослідних зразків, погодженими із замовниками, що виконуються науково-дослідними, конструкторськими, проектно-конструкторськими і технологічними організаціями [1].

Економічна категорія «собівартість» – це виражені у грошовій формі поточні витрати організації на проведення певного виду робіт. Іншими словами, собівартість – це грошовий вираз величини ресурсів, використаних з конкретною метою. Дане трактування включає такі моменти:

1. Собівартість відображує, скільки і яких ресурсів було використано.
2. Величина використаних ресурсів представлена у грошовому виразі.
3. Конкретна мета ресурсів зумовлює необхідність чітко встановити об’єкт собівартості (в даному випадку – це НДДКР).

Визначення собівартості необхідно:

1. Для визначення витрат на виконання певного виду робіт, для планування раціонального використання матеріалів, робочої сили, ресурсів.
2. Для організації внутрішньогосподарського розрахунку та управлінського обліку у виробничому підрозділі.
3. Визначення ціни тендерної пропозиції, за якою організація спроможна здобути об’єкт (виконати роботи), щодо якого проводяться торги (тендери).
4. Визначення її впливу на ефективність роботи дорожнього підприємства.

Саме на основі собівартості в подальшому формується ціна на НДДКР.

Планування собівартості робіт, у тому числі і НДДКР, може здійснюватись за об'єктами витрат. Планова собівартість робіт може розраховуватись на основі техніко-економічних обґрунтувань і визначатися за статтями витрат або за елементами витрат.

Вихідними даними для цього є програма робіт організації, проектно-кошторисна документація, фізичні обсяги робіт, виробничі норми витрат на одиницю виміру відповідних робіт.

Собівартість підлягає уточненню у разі зміни протягом року проектних рішень, що викликає зміну обсягів цих робіт, їх вартісних показників, цін на матеріали та ресурси.

Слід зазначити, що собівартість не є сталою величиною, яка залежить від методики розрахунку. Однією з особливостей є можливість тенденції до зниження, що досягається зниженням обсягів її складових. Це дозволяє досягти поставлених цілей з найбільшою ефективністю. Але це можливо за рахунок детального дослідження її складових.

В основі собівартості лежать витрати, що представляють собою грошовий вираз використання виробничих факторів, внаслідок якого здійснюється виробництво і реалізація продукції чи послуг. Тому саме витрати є основою формування собівартості. Тобто для визначення ціни НДДКР необхідно визначити собівартість НДДКР, а це вимагає визначення характеру витрат і їх кількісного виразу.

В економіці існує багато ознак, за якими класифікуються витрати. Класифікація економічних витрат наведена у таблиці 1.

Таблиця 1 – Класифікація витрат за ознаками

<i>Ознака</i>	<i>Витрати</i>
Відносно собівартості	Прямі Загально виробничі
Відносно періоду	Поточні Одноразові Довгострокові
Відносно результативності витрачання (доцільність витрачання)	Продуктивні Непродуктивні
За однорідністю	Одноелементні Комплексні
За видами витрат	За економічними елементами За статтями калькуляції
За способом віднесення витрат на готову продукцію (товари, роботи)	Прямі Непрямі
За ступенем впливу обсягу виробництва (робіт) на рівень витрат	Змінні Постійні
За спрямуванням і принциповим розподілом	Інвестиційні Поточні (циклічні, безперервні)
За сферою виникнення витрат	Виробничі Невиробничі

При виконанні НДДКР виникають додаткові види витрат, які несе організація, що виконує НДДКР. Їх перелік наведено у таблиці 2.

Таблиця 2 – Класифікація витрат за ознаками при виконанні НДДКР [1]

<i>Ознака</i>	<i>Витрати</i>
За виконавцем	Витрати головної організації Витрати сторонніх організацій
За видом робіт	На пошукові дослідження На вивчення літератури На складання аналітичних оглядів На проектування, розроблення проектної документації На винахідництво та раціоналізацію Витрати на впровадження
За видами витрат	За статтями калькуляції За темами і завданнями За календарним періодом За місцем виконання НДДКР За джерелами фінансування

Найбільш складними та суперечливими є витрати за статтями калькуляції: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація основних фондів, інші витрати.

Характеристика цих елементів наведена у таблиці 3.

Таблиця 3 – Характеристика елементів, згрупованих за елементами калькуляції і пов'язаних з розробленням НДДКР [1].

<i>Елемент витрат</i>	<i>Характеристика витрат</i>
Витрати на оплату праці	Заробітна плата, нарахована за виконану роботу Надбавки та доплати до тарифних ставок та посадових окладів, у розмірах, передбачених законодавством Оплата разових робіт Оплата щорічних та додаткових відпусток Компенсації за невикористану відпустку Оплата праці в вихідні та святкові дні Інші виплати згідно чинного законодавства
Відрахування на соціальні заходи	Відрахування на державне соціальне страхування Відрахування на державне пенсійне страхування Страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням

<i>Елемент витрат</i>	<i>Характеристика витрат</i>
	<p>Страхування від нещасного випадку на виробництві</p> <p>Страхування на випадок безробіття</p>
Матеріали	<p>Вартість сировини та матеріалів, які є необхідними під час виконання НДДКР</p> <p>Вартість покупних матеріалів для забезпечення нормального виконання НДДКР</p> <p>Вартість комплектуючих та напівфабрикатів</p> <p>Вартість робіт та послуг виробничого характеру (оброблення сировини, виробування, контроль за дотриманням нормативів, поточний ремонт основних фондів)</p> <p>Вартість використаних природних ресурсів</p> <p>Транспортні роботи, пов'язані з обслуговуванням виконання НДДКР власним транспортом</p> <p>Вартість придбаної енергії</p>
Паливо та енергія	Витрати на придбання у сторонніх організацій, установ будь-якого палива, що витрачається з технологічною метою на проведення НДДКР
Службові відрядження	Витрати на відрядження штатних працівників, працівників, що працюють за договорами направлені на виконання НДДКР, та витрати по відрядження на конференції, симпозиуми, виставки
Спецустаткування	Витрати на виготовлення чи придбання пристроїв, устаткування та механізмів, необхідного для проведення НДДКР, включаючи витрати на їх проектування, виготовлення, транспортування, монтаж, встановлення
Витрати на роботи, що виконують сторонні організації	Витрати на проведення НДДКР, що не можуть бути виконані штатними працівниками, які виконуються на договірній основі іншими підприємствами
Інші витрати	<p>Сума амортизаційних відрахувань на повне відтворення та капітальний ремонт основних виробничих фондів</p> <p>Сума амортизаційних відрахувань на надані в оперативну оренду основні фонди (крім державної форми власності)</p> <p>Сума амортизаційних відрахувань на надані в лізинг основні фонди, що є державною власністю</p> <p>Витрати, пов'язані з зносом нематеріальних активів у вигляді амортизаційних відрахувань, які визначаються щомісяця за нормами</p> <p>Оплат збору за реєстрацію організації в органах державного управління</p> <p>Витрати на сплату відсотків з фінансових кредитів, одержаних за поповнення власних обігових коштів</p> <p>Сума орендної плати</p> <p>Послуги банків</p> <p>Оплата пожежної та сторожевої охорони</p>

<i>Елемент витрат</i>	<i>Характеристика витрат</i>
Накладні витрати	<p>Витрати, пов'язані з управлінням організацією (утримання АУП та її підрозділів, їх транспортне обслуговування – заробітна плата та відрахування, матеріали, відрядження, енергія, амортизація)</p> <p>Витрати на винахідництво та раціоналізаторство</p> <p>Витрати на підготовку та перепідготовку кадрів</p> <p>Витрати, пов'язані з набором робочої сили</p> <p>Витрати на оплату послуг банку</p> <p>Витрати на рекламу</p> <p>Витрати на забезпечення нормальних умов праці і техніки безпеки</p>

Вартість матеріальних ресурсів за елементом “Матеріальні витрати” визначається, виходячи з цін їх придбання без урахування ПДВ.

Сукупність наведених у таблиці 3 елементів витрат і формує собівартість НДДКР. Якщо НДДКР виконується за кошти державного чи місцевих бюджетів, то собівартість є ціною такої роботи. Якщо замовником робіт виступає інша організація чи підприємство, що не має бюджетного фінансування, у калькуляцію закладається прибуток (розмір визначається окремим підприємством). Сукупність елементів витрат і прибутку і формує кошторисну вартість, тобто кінцеву ціну НДДКР.

Багато питань виникає навколо відсоткового розподілу елементів витрат. На сьогоднішній день існують декілька нормативних документів [1,2,3], у яких зазначено, що формування собівартості робіт, у тому числі і НДДКР, є самостійною діяльністю організації, установи підприємства (крім чітко встановлених законодавчих нормативів).

Сьогодні на роботи, товари, послуги, в тому числі і НДДКР, існують фактично договірні ціни, які згідно законодавства [4] є вільними ринковими. Тому до кожного договору незалежно від калькуляції слід складати протокол погодження ціни, що дозволить замовнику бачити, що саме він фінансує і оплачує.

Представлений у статті метод формування ціни НДДКР через визначення суми усіх витрат за статтями є найбільш простим методом у системі ціноутворення. Цей метод називається “калькулювання”. Він застосовується як для визначення планової ціни, так і для визначення фактичної ціни. Але не слід приймати запропонований у даній статті метод формування собівартості як догму, так як існуючими стандартами передбачено самостійно визначати структуру витрат, склад і зміст статей і елементів.

Література

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 липня 1996 р. № 830.
2. Наказ Державного комітету України з будівництва та архітектури №30 від 16.02.2004 року. Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт
3. Наказ Державного комітету промислової політики України від 2 лютого 2001 року № 41. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг).
4. Законом України “Про ціни і ціноутворення” від 3 грудня 1990 року № 507-12.